

# **Jak radzić sobie z trudnymi zachowaniami uczniów?**

**Małgorzata Nikończuk**

**Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna nr 7 w Gdańsku**

# Przyczyny trudnych zachowań

*Temperament  
(Geny)*



*Charakter  
(Wychowanie)*



*Osobowość*

# Przyczyny

## Związane z dzieckiem

- temperament (trudności w panowaniu nad emocjami, impulsywność),
- przewlekła choroba dziecka (np. padaczka, cukrzyca),
- trudności w uczeniu się,
- słabo wykształcone umiejętności społeczne

# Przyczyny

## Związane z rodzicem:

- samotne rodzicielstwo,
- konflikty między rodzicami,
- choroba rodziców,
- koncentracja na porażkach dziecka,
- zbyt surowe lub zbyt pobłażliwe metody wychowawcze rodziców,
- nadmierne oczekiwania rodziców w stosunku do możliwości dziecka

# Co chroni

## Czynniki związane z dzieckiem

- ukształtowane kompetencje społeczne
- rozwinięte umiejętności i zdolności uczenia, odnośnienie nawet drobnych sukcesów

## Czynniki związane z grupą społeczną

- akceptacja przez rówieśników
- utrzymywanie kontaktów w grupie rówieśniczej

# Co chroni

## Czynniki rodzinne

- dobra, stabilna, bezpieczna relacja z rodzicami
- wspierający i posiadający autorytet rodzice
- wzajemne pozytywne interakcje w rodzinie

## Czynniki związane ze środowiskiem

- zorganizowany czas pozalekcyjny
- kontrolowany kontakt z mediami

# Jak reagować na trudne zachowanie?

- myśląc o zachowaniu dziecka często wpisujemy je w role („łobuz”, „dziecko grzeczne”, „dziecko impulsywne”, „dziecko problemowe”, „dziecko genialne”) – należy unikać
- chcąc zmienić zachowanie dziecka warto nauczyć się je spostrzegać przez pryzmat różnych uwarunkowań
- ważna jest umiejętność nawiązywania poprawnych kontaktów emocjonalnych z uczniami (odgadywanie potrzeb i trafne reagowanie na płynące z ich zachowania sygnały) – cechy osobowościowe nauczyciela: wrażliwość, spostrzegawczość, umiejętność słuchania, intuicja

# Jak wpływać na zachowanie ucznia?

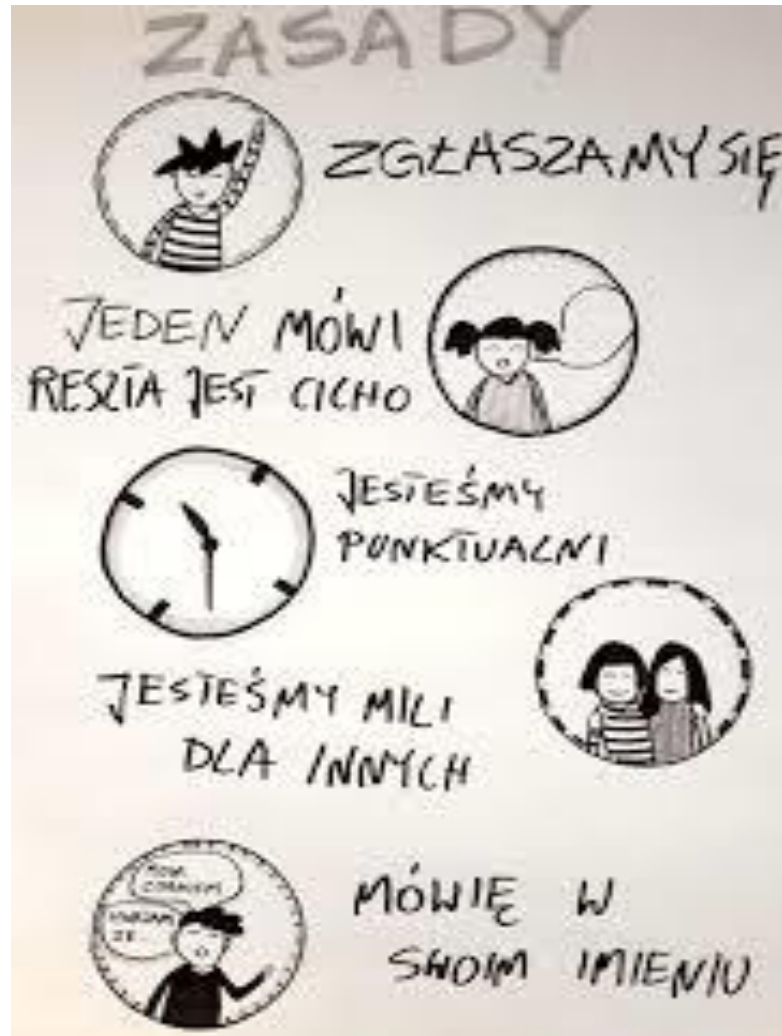
Jak najczęściej nagradzamy dziecko za pozytywne zachowania i poświęcamy mu uwagę.

Przestajemy nagradzać ucznia swoją uwagą w sytuacji, gdy zachowuje się niewłaściwie, tzn. ignorujemy lub wyciągamy inne konsekwencje (behawioralny system wzmocnienia).

Potrzebny jest czas, żeby zaczęło to przynosić efekty..



# Kontrakt klasowy



# Kontrakt klasowy

- Określenie **zasad** panujących w grupie oraz dokładne określenie **konsekwencji**, jakie zostaną wyciągnięte w przypadku złamania zasady.
- Jasno i wyraźnie spisane zasady muszą być **przestrzegane przez wszystkich** bez wyjątku, bez przymykania oka na pewne zachowania oraz odkładania wyciągania konsekwencji.
- Zasady muszą być **zrozumiałe** dla uczniów (co konkretnie chcemy osiągnąć poprzez wprowadzenie ich w życie).
- Kontrakt umieszczony w **widocznym** miejscu w klasie.
- Aktywny **udział uczniów** w tworzeniu zasad i konsekwencji.

# Kontrakt klasowy

- Konkretnie zasady trzeba omówić z uczniami, nauczyciel nie może zmieniać reakcji (np. gani uczniów za krzyki, innym razem nawiązuje do czyjejs wypowiedzi wtrąconej krzykliwie).
- **Reguły:**
  - ✓ **jak najmniej** (aby uczniowie zapamiętali),
  - ✓ **jak najbardziej przekonująco** (aby dla uczniów były niezbędne),
  - ✓ **w jak najbardziej pozytywny sposób** (wzmocnienie pozytywnych wzorców zachowań).

# Kontrakt klasowy

- Najlepiej zapoznać uczniów z częścią reguł, pozostałe wprowadzać stopniowo.
- Nauczyciel konsekwentnie przestrzega ustalonych reguł (np. nie przechodzi do zajęć, póki jest hałas).

# Reguły postępowania nauczyciela pomagające w dyscyplinowaniu uczniów

- sformułuj krótkie, zwięzłe komunikaty pozytywnie („posłuchaj” zamiast „nie rozmawiaj”),
- powtórz polecenie krótko i czytelnie,
- zapisz polecenie,
- stań przy uczniu, poproś o powtórzenie swoich słów, utrzymuj kontakt wzrokowy,
- zwracaj uwagę hasłowo, można poprzeć gestem („zobacz”, „Kuba, papier”),
- sprawdź czy uczeń wykonał polecenie zanim wydasz następne,

# Reguły postępowania nauczyciela-cd.

- gdy jest hałas na początku lekcji poczekaj kilka chwil, zacznij mówić cicho, zacznij lekcję od czegoś nietypowego, zaskakującego (np. rysunek, słowo na tablicy),
- zwróć się z pytaniem do ucznia, który cię słucha, a zakończ imieniem ucznia, który jeszcze nie zainteresował się zajęciami,
- zanim zareagujesz na zachowanie niezdyscyplinowanych uczniów zapamiętaj, w którym miejscu przerywasz swój wykład, aby po reakcji móc bez zakłóceń wrócić do kontynuowania lekcji,

# Reguły postępowania nauczyciela-cd.

- dla „etatowych przeszkadzaczy” miej przygotowany zestaw pytań lub drobnych prac do wykonania, najlepiej związanych z tematem lekcji, ważne, aby sprawdzić zawsze efekty ich pracy,
- zbliż się bardziej do osoby przeszkadzającej w prowadzeniu zajęć, ewentualnie połóż rękę na jej ramieniu,
- kiedy jakiś uczeń przeszkadza za bardzo, porozmawiaj z nim na osobności, staraj się odnaleźć przyczynę złego zachowania,
- aktywizuj jak największą liczbę uczniów, np. zadając pytanie lub polecenie powiedz „Teraz zobaczymy kto z was..” - pytanie do całej klasy, wzrok nauczyciela wędruje od ucznia do ucznia,

# Reguły postępowania nauczyciela-cd.

- zauważaj możliwie wiele, choćby drobnych pożądanых zachowań ucznia,
- chwal za każdy etap pracy (uśmiechem, miłymi słowami),
- przy nadmiernej ruchliwości poproś ucznia o przyniesienie czegoś,
- indywidualna ekspresja nauczyciela (głos, mimika, gestykulacja, sposób poruszania się mogą przyczynić się do rozbudzania i podtrzymania uwagi uczniów),
- mów powoli – to uspokaja,



# Reguły postępowania nauczyciela-cd.

- lepiej zignorować sporadyczne, błahe zakłócenia lub eliminować je w sposób niewerbalny, np. komuś spadła kartka, uczeń długo wyjmuje zeszyt z plecaka,
- na zakończenie zajęć podkreśl jakie zasady były przestrzegane i co dało to grupie,
- poważniejsze konflikty z poszczególnym uczniem rozwiązuj rozmawiając z nim indywidualnie po lekcjach, a trudnym problemom dotyczącym całej klasy poświęć osobne, specjalnie wyznaczone godziny.

# Do zapamiętania!!



- Nie ulegajmy emocjom podczas zajęć – trudne..
- Postawą okazujemy spokój płynący z pewności własnej wiedzy.
- Modelujemy zachowania rozsądne.
- Osłabiamy napięcie (nie wchodzimy w utarczki słowne z uczniem).
- Nie pozwalamy naruszyć norm, sami pokazujemy dobry przykład.

# Jak chwalić?

- Zamiast „dobrze”, „prawidłowo”, „świetnie” mówię co widzę i ewentualnie dodaję swoje wrażenia, odczucia – pochwała **KONKRETNĄ, AUTENTYCZNĄ.**



# Jak chwalić?

- „Janku, dzisiaj podczas zajęć pracowałeś wyjątkowo cicho”.
- „Jacku, widzę, że dużo pracy włożyłeś w zadanie domowe”.
- „Maćku i Olgo, to się nazywa dobra współpraca!”
- „Kasiu, widzę tu ciekawą pracę, użyłaś wiele kolorów, starannie narysowałaś ten domek”.
- „Podoba mi się, że tak solidnie opracowujesz temat”.
- „Twój argument brzmi bardzo przekonująco”.

# Jak rozmawiać z uczniem?

- **nie porównuj** z innymi uczniami („inni potrafią, a ty?”)
- **nie zawstydzaj** przed klasą („ale się wystroiłeś!”)
- **nie odbieraj nadziei** („nic z ciebie nie będzie”)
- **nie lekceważ uczuć** dziecka („tu jest miejsce na naukę, problemy zostaw za drzwiami”)
- **nie oceniaj** („jesteś nieukiem”)
- **nie przypisuj** mu złych intencji („robisz mi na złość”)
- **nie okazuj dezaprobaty**, gdy dziecko ma kłopoty z zapamiętaniem („Co tak słabo?”)

# Komunikaty „Ja”

- Otwarcie i we własnym imieniu informuję drugą osobę, dlaczego dane zachowanie stanowi dla mnie problem, jak odbieram tę sytuację i jakie uczucia ona we mnie budzi.
- Lepiej w **indywidualnej rozmowie** z uczniem.



# Schemat komunikatu „Ja”

**CZUJĘ** (złości mnie, irytuje, martwi...)



**KIEDY...**( hałasujesz, przeszkadzasz mi, biegasz po korytarzu, popychasz go, przerywasz mi, spóźniasz się, komentujesz, ignorujesz moje polecenia, wyśmiewasz się, bawisz się..)



**PONIEWAŻ...**(nie mogę prowadzić lekcji..)  
**CHCIAŁBYM**, żebyś... (przestał rozmawiać, wiercić się..)

# Istotą jest współdziałanie

- Rodzice, a nie nauczyciel są odpowiedzialni za wychowanie ucznia.
- Konieczne jest współdziałanie całej kadry pedagogicznej i personelu pomocniczego.
- Trzeba stworzyć klasowy system zasad, których należy przestrzegać, do których można się cały czas odnosić. Trzeba o nich systematycznie przypominać, aby utrwalić prawidłowe zachowania uczniów.
- Wszyscy nauczyciele przestrzegają takich samych zasad, nie może być tak, że jeden nauczyciel nie zwraca uwagi na jedzenie uczniów podczas lekcji, korzystanie z komórek.
- Nie można obarczać winą wychowawcę klasy za złe zachowanie uczniów. Trzeba problemy wychowawcze rozwiązywać samodzielnie i na bieżąco, można skorzystać z pomocy wychowawcy lub pedagoga/psychologa.



# Bibliografia

Nolting H.P „Jak zachować porządek w klasie”, GWP,  
Gdańsk 2004,

<https://pomyslyprzytablicy.pl/2017/11/08/jak-sobie-radzic-z-trudnymi-zachowaniami-uczniow/>

<https://edurada.pl/artykuly/jak-radzic-sobie-z-trudnymi-zachowaniami-uczniow-z-autyzmem/>

[http://ekonom.kolobrzeg.pl/images/dokumenty/por dla nau.pdf](http://ekonom.kolobrzeg.pl/images/dokumenty/por_dla_nau.pdf)

<http://www.powiatrawicki.home.pl/odmn/czytelnia/majer/majer2.html>